

ПОКРЪСТВАНЕТО НА БЪЛГАРИТЕ – СЪЩНОСТ И ДАТИРАНЕ

Светослав Диамандиев

1.0. Въведение в темата и цел на изследването

Обществено-политическата и културна история на българския народ познава редица крупни поврати в неговото развитие. Един такъв почти революционен поврат е замяната на „отческата вяра“ с религиозната догма на православието. Този процес в податките на хронистите е наречен „приемането на Христовата вяра от българския народ“ или „българите бяха покръстени“ или „Този Борис покръсти българите...“ и други такива.

Очевидно изразът „Този Борис покръсти българите...“ (7, с. 51) не покрива по смисъл никакъв въображаем механичен процес на покръстване на българския народ, за който могат да се породят най-различни представи. Няма определение за същността му, изразена с „покръстване на народа“. Ритуалът на покръстването на отделен индивид не би могъл да се пренесе върху никакъв определен обред, засягащ големи маси от населението или според шаблона - „целия народ“. Научни модели обаче не са разработвани. Не е възможно да си мислим например, че в една и съща година българите били наредени в редици, в края на които християнски свещеници ги удряли с натопен в светена вода босилек, обявявайки принадлежността им към Христовата вяра. Такава представа, като че ли, внушава миниатюрата от българския превод на Манасиевия летопис „Покръстване на българите“ (12, с. 227). Тази публикация съответства на заглавието на т. 2.1 от раздел 2. на История на българите, наречено Покръстването (12, с. 225).

Изследването цели да се изясни същността на израза „покръстване на българите“ и да се докаже годишната дата на събитието, което е дало основание да се мисли, че българите имат вече православна църква, която им предоставя условия за ритуално общуване с Христа.

Архиепископ Теофилакт Охридски (1089-1126?) излага тезата, че покръстването е продължителен процес: „При него (цесарят¹ Борис-пояснението мое – С.Д.) и българският народ **започнал** (курс.мой-С.Д.) да се удостоява с божие кръщение и да се християнизира“ (3, т. IV, с. 16).

За фактическо покръстване на всички българи в една година е невъзможно да се говори. За това се обявява и В.Златарски: „...новата вяра се е разпространявала постепенно, защото езичеството се държало в някои места дълго след това“ (2, с. 29). Както ще се види по-долу той, при анализа на надписа от Балши, прави опит да докаже, че „покръстването“ е било осъществено през 869 г. За жалост мита за езичеството на българите се поддържа и от него.

Независимо, че В.Златарски обявява 869 г. като година на „...покръщането, която до скоро се отгатваше, сега се определя с най-голяма точност...“ (2, с. 29). Той заявява, че „съ потъпкването на болярския бунт, след който били покръстени и приелите, но сетне отказали се

¹. Съществуването и ползването на титула цесар от Крумовци е обосновано в „Крумовци, императорите на България“

от новата вяра, се завършил актът за християнизацията на българите”(2, с.59). Въмъквам този цитат, за да покажа каква неразбория съществува в разбирането на понятието „покръстване на народа български” и от там хаотичното определяне на годишната му дата. И все пак Златарски дава да се разбере, че процесът на християнизацията на българите е завършил с потушаването на болярския бунт, т.е. той покрива покръстването със сломяването на религиозната съпротива на болярите. Ако се съобразим с тази логика, трябва да приемем, че българите са покръстени през 865 г. Отхвърлям такава постановка като несъстоятелна.

Един от поредните гръцки първосвещеници на Охридската българска църква, архиепископ Димитър Хоматиан(1216-1234), съобщава, че по времето на „архиепископ Христов и чудотворец Климент, епископ български, който бе в Охрид (14,с.395) „...българският народ още не бе изцяло просветен чрез кръщение и притежаваше варварска дивост...” (14,с.396), с което потвърждава, че процесът на християнизацията на българите е бил продължителен.

2.0. Исторически свидетелства за „покръстването на българите”

По-важно за описването на едно явление е да се осмисли неговата същност и след това да се разкрият производните от нея характеристики, но в случая с „**покръстването на българите**”, свидетелствата за „годишната му дата”, съчетани с историческите сведения, могат единствено да обяснят естеството на самото „покръстване на целия народ”. Затова като се основавам на следващите писмени паметници и намеря връзката на посочените там дати със събитията, които ги бележат, ще се опитам да определя природата на феномена от българската история, наречен „покръстване на българите”.

2.1. Надписът от Балши на цесаря Борис(852-889)

Летописът от Балши е български каменен гръкоезичен надпис, посветен на „покръстването на българите”². Открит е през декември 1917 г. от австро-унгарски войници, върху каменен стълб в манастирски развалини край село Балши(на около 25 километра югозападно от Берат, Албания). Издълбан е на мраморен стълб и е важен домашен извор за „покръстването на българите” и за границите на България от онова време. Сегашното местонахождение на надписа не е известно. В Археологическия музей в София се съхранява негов гипсов отпечатък.

Охридският архиепископ Димитър Хоматиан в началото на XIII век пише и за други подобни каменни стълбове в района на Главиница в днешна Албания: „В Кефалиния могат и до сегашно време да се видят каменни стълбове на които са издълбани писмена, разказващи за преминаването и приобщаването на народа към Христа”(14,с.396).

П.Петров и Г.Петрова четат силно повредения Балшински надпис на цесар Борис така: „...[покръсти се от Бога владетелят на България] Борис, преименуван Михаил с дадения му от Бога народ [в] годината 6374 [865/6]”(1, с.19). Текстът в скобите е добавен от преводачите.

В.Златарски чете надписа по същия начин.

П.Динев, К.Куев и Д.Петканова дешифрират надписа малко по-различно: „...покръсти се князът на България Борис, преименуван Михаил заедно с дадения му от Бога народ, в годината 6374(6374-5508=866)”(4,с.17).

В.Бешевлиев: „[Покръсти се от бога архонтът³ на България] Борис, преименуваният Михаил заедно с дадения му от бога народ в лето 6374”(5,с.140).

Ползването на Цариградската ера в гръкоезичните каменни надписи е било възприето от Крумовци като целесъобразно за четящите гръцки език български поданици и чужденците(15,с.37).

² Формулата „покръстване на българите” е поставена в кавички поради неразкритата все още нейна същност.

³ Българската историография все още не е установила значението на езиково гръкоподобната дума **АРХОН**, която е осмислена в „Крумовци императорите на България” със **значението на българския титул на Крум цесар или международното император**. Владетелят Борис е наследил чрез баща си Персиан от Омуртаг разширената българска титулатура „от Бога цесар”. Не съществува български гръкоезичен титул „**ἄρχων**”, от което следва, че В. Бешевлиев неправомерно го използва.

Текстът от Пространното житие на св.Климент, който ще бъде разгледан по-долу ми дава основание да се върна към анализа на надписа от Балши за друга редакция на нечетливата му начална част и за нов пълен превод на надписа.

Според В.Златарски цесър Борис се удостоил с божие кръщение през първата половина на годината, следваща нахлуването на гръцката войска в България „по суша и по море” (2,с.28,29). Следователно цесър Борис е приел християнската вяра най-късно през 864, а не през 866 г, както е посочено в надписа(8, с.29). Това ще рече, че не е възможно да разбираме („...[покръсти се от Бога владетелят на България] Борис, преименуван Михаил с дадения му от Бога народ в годината 6374 [865/6]”), като израз, който третира покръстването на цесаря Борис и народа му по едно и също време. Би било хронологически неточно. Освен това през 866 г. Борис не е имал вече привилегията да се ползва от разширената титлатура „от Бога цесър”, тъй като с подписването на 30 годишния мирен договор от 863 г. той е бил принуден да се откаже от нея.

Възстановяването на тази формула, която е признавала божествения произход на властта на българския владетел, е била обещана от василевса на Борис през 869 г., като мощна съблазън. Фактът, че ако в първите две съхранени за историята писма на патриарх Фотий, написани през 865/866 г (17,с.103-под линия), той се обръща към владетеля на българите Борис само с ΑΡΧΟΝ (изписано в гръцкия текст на писмата му като ἄρχων), то в посланието му с дата, след 886 г, Борис е отново „от бога ἄρχων”. Датата на писмото се определя от споменатата от патриарха кончина на василевса Василий I- 29 август 886 г. (17, с.104-под линия).

Както пише Теофилакт, българският народ бил „повикан” да влезе в лозето Божие, но независимо, че цесарят е бил покръстен преди това, народът не може да тръгне към нова вяра без да бъде предвождан от авторитарния си владетел.

Съгласно направените по-горе бележки надписът би бил по-правдив с текста: „[Повикан беше цесарят на България] Борис, преименуван Михаил с дадения му от Бога народ [в] годината 6374(866)”. Естествено титулът на Борис е бил записан в надписа с ΑΡΧΟΝ, а не с ἄρχωνт.

С този каменен гръкоезичен надпис цесър Борис е оповестил своите поданици, разбиращи гръцката реч, за важното събитие да е създадена Българска православна църква(по-долу Бпц) и приета в диоцеза на Апостолическия престол в християнската година 866(6374 минус 5508). Тази е годината когато в Плиска пристигат посланиците на папа Николай I за утвърждаване от цесаря Борис на предварително постигнатото от кавкана Петър през 866 г споразумение с папата за изграждане на Бпц и за укрепването ѝ под ръководството на римските духовници. А този факт естествено се подчинява на правилото, че „покръстването на един народ” от църква-кръстителка неизбежно поставя новата църква под нейната юрисдикция.

От всичко до тук може да се направи извода, че България е станала християнска държава чрез споразумението между председателя на църквата - кръстителка, от една страна и господаря на народа, приел християнството като държавна религия, от друга - през ноември 866 г, т.е. между папа Николай I и цесър Борис I.

2.2.Биографията на папа Николай I (858-867) от Анастасий Библиотекар

В животоописанието на папа Николай I Анастасий Библиотекар е записал: „А апостолическите пратеници (Формоза и Павел – доб.моя С.Д.) били приети много радушно и любезно от споменатия български княз (в латинския текст от ЛИБИ се чете гех, което в никакъв случай не съответства на много по-късното и чуждо на българската титлатура „княз”-бел. моя – С.Д.) и ... предали на българите целия култ на християнската вяра, както били научени от светейшия папа”(6,с.185). Не можем да пренебрегваме значението на тази фраза, в която очевидно се говори за разкриването и предаването на християнската догма на българите, т.е. за верското им обучение като стадий, следващ „покръстването”, под което очевидно можем да разбираме единствено началото на тяхното организирано богослужение в поместна християнска църква.

Следователно Анастасий Библиотекар свидетелства да е „покръстен българския народ” през 866 г с акта на създаването на Бпц от правоимаща за това християнска институция, каквато е папската, в съгласие с волята на владетеля.

Добре е осветено задоволството на Борис от дейността на двамата кардинали и специално от Формоза. Според В.Златарски той бил „Възхитен от пъргавата дейност, голямото и умело усърдие, с които Портуенският епископ изпълнявал възложената нему задача...” (2, ч.2, с.112). Така българите се сдобили с християнска църква, покръствайки се постепенно и станали православни християни.

Че Бпц е била реално в зоната на влияние, т.е. в диоцеза, на престола на св. Петър между 866 и 870 г., се доказва от писмата на папа Йоан VIII(872-882) до цесар Борис от 876 г, в едно от които той пише: „За това се *върнете* (курсивът мой-СД) при блажения първоапостол Петър, когото обикнахте, когото избрахте, когото потърсихте и чието покровителство приехте в нужда и пихте спасително и както е редно от водата на учението му и на чието покровителство се поверихте и отдадохте заедно с всичките си поданици” (6, с.149).

2.3. Приписката на Тудор Доксов от 907 г

До същата дата стигаме в приписката на Тудор Доксов върху Атанасиите: „Този Борис покръсти българите в годината етх бехти”(7, с.51). Датата „етх бехти” е от Българския циклов 12-годишен календар и съгласно таблицата на календарите (8, с.28-29) съответства на християнската 866 г. От известното пристигане на римските църковници в Плиска през ноември 866 г. разбираме и значението на „бехти” като българското име на месец ноември.

Приписката е представена от Б.Христова, Д.Караджова и Е.Узунова със същия превод (9, с.89) като препис на кирилически текст от XV в.

Авторът на приписката или преписвачите са пропуснали, обаче, да посочат годината на „покръстването на българите” като година с начало Сътворението на Света. Този пропуск се отстранява като съответната християнска година се определя в рамките на известен период, както е в случая. Като знаем, че годината етх е 11-та година от 12 годишния цикъл на Българската хронологична система, можем да определим няколко години от интересувания ни период с българското наименование „етх”. Може, разбира се, да се ползва таблицата за привързането на българския циклов календар към християнския календар (8, с.28,29). Според таблицата възможните три години с наименованието „етх” са (съответно през 12 години): 6359 г. от СС(854 г. от Хр. календар), и другите две дати **6371(866)** и 6383(878)(8, с.32). Единствената от тях, която може да е пряко свързана с процеса на християнизацията на българите е 6371 г. от Сътворението на света(СС), която изчислена с константата 5505 от Българската ера дава християнската година 866(6371 минус 5505). Наистина съседните ъ от двете страни години „етх” са неприложими за целта. Основание да предпочетем Българската ера вместо Цариградската ни дава българското означаване на годината от самия Т.Доксов.

Историографията не осведомява за значимо за нашето минало събитие от 866 г освен посрещането на двамата римски епископи с придружаващите ги свещеници от владетеля Борис в Плиска, което може да бъде единствено резултат от осъществена договореност между цесаря и папа Николай I за признаване на Българска православна църква и нейното укрепване в диоцеза на катедрата на свети Петър.

От всичко това се разбира, че Т.Доксов посочва 866 г. като година на „покръстване на българите”.

2.4. Храбър за „покръстването на българите”

Второто изречение на Сказанието на Черноризец Храбър гласи: „кръстнвшѣ же сѧ рѣмѣскимъ и грѣцьскимъ писменѣ, нѧждаахъ сѧ словѣнскы рѣчь вѣзь оустроенна.”, което К.Куев превежда на съвременен български език като „Когато се кръстиха, бяха принудени [да пишат] славянската реч с римски и гръцки букви без устроение”(4, с.98-100). Причастието *кръстнвшѣ же сѧ* е превеждано от различните изследователи с „когато се кръстѣха”, „като се кръстѣха”, „когато се покръстиха”.

Началните изречения на Лаврентиевия, на Берлинския и на Марчанския препис от Сказанието на Черноризец Храбър „За писмената” дават да се разбере, че вече покръстени българите са попаднали в зависимост от гръцката имперска власт, добила политически права да диктува на българския владетел най-малко културни промени в изконната му писменост и в т.ч. да преустанови ползването на своята древна азбука, и да се въздържа от въвеждането на писмения кирило-методиевски език и азбука, т.е от Кирило-Методиевата писменост. Понеже няма исторически обстоятелства, които да съобщават за основание да са били драстично

променени политическите отношения между Византия и България, като например военни сблъсъци или други неизгодни за България събития, може казаното по-горе да се обясни със сделка от двустранен интерес между василевса Василий I и цесаря (императора) Борис I към датата на Осмия църковен вселенския събор.

Храбър или преписвачите на Сказанието му не посочват конкретна година на „покръстването на българите“. Приемам напълно изказаните вече мнения, че завършена промяна на вярата на организирано в държавна структура население не може да се очаква в тесни времеви рамки. Не ще и съмнение, един цял народ не се покръства в година - две, дори и да е то насила.

От Сказанието на Храбър разбираме, че авторът свързва събитията, протекли 23 години преди Преславския събор (893 г.), с налагането на редица ограничения за България. Като се вгледаме в текста на апологията от Берлинския сборник: „...принудени бяха словените да пишат словенските речи без изменение на гръцките букви“(10, с.168) разбираме, че става дума за принуда от гръцка, а не от папска страна. А и основанията на Византия за това са добре осветени в историческата литература.

Храбър е бил вероятно съвременник на „покръстването на българите“ или е могъл да научи за събитията от по-възрастни от него. Той е знаел несъмнено, обаче, че българската църква е била институционализирана още през 866 г., което насочва към убеждението, че в „кръстнвшѣ же сѧ“, с правилен превод „покръстени вече“, авторът свидетелства, че насилието над българската култура, за което стана дума, е извършено когато българите били вече покръстени (13, с.73-74). Дали обаче 869(870) г е годината на събитието, с което е поставено началото на съществуване на Бпц или това е 866 г., в „За писмената“ не е записано или преписвачите са го заличили. Мисля си, че неправилните преводи на причастието *кръстнвшѣ же сѧ* насочват мисълта за покръстването към 869 г., която е началната година на Осмия вселенски събор. Тези преводи са дали повод на византинистите да възприемат тази година като „година на покръстване на българите“.

Във второто изречение на Сказанието Храбър проявява очевидно отношение към Византия, което се обяснява с известното на автора унижение, на което е бил подложен Борис, заради отстраняването на гръцкото духовенство и приобщаването на новата Бпц към Апостолическата катедра през 866 г.

2.5. Представителят на византизма архиепископ Теофилакт Охридски за „покръстването на българите“

Трябва да разсъждаваме по някои определения на председателя на Охридската епископия архиепископ Теофилакт Охридски (1089-1126?) относно християнизиранието на българите. В известното като Пространно житие на св. Климент той пише за „повикване“ на българския народ: „И така българският народ бил освободен от скитското заблуждение и познал истинския и най-прав път – Христа (Йоан 14,6), и макар и късно, към единадесетия или дванадесетия час (Мат. 20,6), влязъл в лозето божие благодарение на този, който го повикал. Повикването на този народ станало в година шест хиляди триста седемдесет и седма от сътворението на света“(3, гл.IV,с.16). С тези думи архиепископ Теофилакт ни задава изходни данни да изчислим християнската година на „покръстването на българите“ като разликата от годината от СС 6377 и цариградската корекционна константа 5508, т.е. 869 г от Р.Хр.

Може да се приеме, че цитираният в началото текст от творбата на архиепископ Теофилакт Охридски не носи загадка като дата, а на използваното от него понятие „повикване в лозето Божие“ следва да се гледа като на включване на Бпц в общността на източните поместни църкви, политически удобно на византийската идеология. Съзнателно не обсъждам успоредно съществуващото значение на понятието „повикване“, което в трудовете на М.Ив.Соколов има смисъла на повикване във властта на дребни местни началници по волята на василевса (2,с.32). Не би могло, разбира се, да се мисли, че на българския владетел по това време някой е гледал като на „дребен местен началник“. Но така или иначе, важен елемент от постигнатите най-вероятно преди Осмия вселенски събор договорености между Василий и Борис са и политическите (повикан беше), по силата на които на Борис е било възстановено правото да ползва разширената титулатура „от Бога цесар“, определяща божествения произход на властта му. Василевсът „повиква“, за да сподели властта си – светска и духовна, т.е. да даде власт,

което напълно съответства на даденото му от Г.Бакалов определение на „баща”, имащ единствен право да утвърждава статута на другите християнски владетели (16, с.70). Така, съчетавайки становищата на Теофилакт и на Г.Бакалов, идваме до извода, че през 869/870 г. Борис е бил вече владетел на християнска държава и в резултат от повикването, Бпц е била приобщена към семейството на църквите в диоцеза на Константинополската патриаршия.

От своя страна Н.Л. Туницкй пише: „...защото въ шестъ хиляди триста седемдесетъ и седмата година отъ създаването на света стана призванието (покръщането) на тоя (българския) народъ”(2,с.31 под линия). Така в полза на годината на „покръстване на българите” 869 се прибавя и мнението на руския учен, което е обяснимо.

Високо издигнатият в йерархията на византийската църква архиепископ Теофилакт свидетелства, че „покръстването на българите” е резултат от решенията на Осмия вселенски събор през 869 г. за официализиране на Бпц със статута на автономна архиепископия.

2.6. Отец Паисий за „покръстването”

Великият български историограф Отец Паисий ползвал не съвсем достоверни исторически източници и често обърква имената на българските владетели, но събитията, разглеждани извън тези грешки, са почти винаги верни по същество. Така той пише: „Товага Муртагон изпратил пратеници при римския папа Николай в Рим, също и в Цариград при царица Теодора...В 867 г. римският папа Николай изпратил двама епископи от Рим – Павла и Формоса. И така приведоха целия народ към светото кръщение и поставили Формоса за архиепископ. После цар Михаил изпратил до папата 106 въпроса за вярата и черковните деяния и молел папата да назначи в България патриарх”(11, с.185, 186).

Вижда се, че Отец Паисий разграничава покръстването на владетеля от „покръстването на народа”, което той определя също така традиционно с „приведоха целия народ към светото кръщение”. Той дава да се разбере, че именно с идването на римските прелати през 866 г. се поставя началото на новата държавна религия на България.

При цялостната оценка на свидетелските данни в Историята на Отец Паисий би следвало отклонението с една година на посочената от него по-горе 867 да се пренебрегне.

3.0. Обобщение на освидетелстваните в изворите годишни дати на „покръстването на българите”

3.1. За 866 г., като дата на „покръстването”, съобщават:

цесарят Борис в надписа от Балши, Анастасий Библиотекар с разказа му за радушното приемане на римските кардинали и останалите членове на мисията в Плиска от цесаря, Тудор Доксов в приписката си върху Атанасиите, Черноризец Храбър в Сказанието си „За писмената” и Отец Паисий в своята „историйца”.

3.2. За 869 г., като дата на „покръстването”, съобщава архиепископ Теофилакт Охридски.

По-горе беше обстойно изложено изказаното от Теофилакт за годината на покръстването на българите като година 6377 от Сътворението на света. С тази дата авторът ни позволява да изчислим християнската година на това събитие като 869 г. от Р.Хр.

В подкрепа на становището за „покръстване на българите” през 869 г. големият български историк В.Златарски пише: „Но за то пък годината на покръщането, която до скоро се отгаваше, сега се определя с най-голяма точност, след като се установи българското летоброение или ера и се изнамери в юго-западна Албания надписа от времето на кн. Бориса”(2,с.29). Очевидно В.Златарски чрез константата на Българската ера 5505 се ориентира към дата на „покръстването” 869 г. (6374 минус 5505), през която на Осмия вселенски събор (869-870) е взето решение за автономия на Бпц. Оспорвам ползването на Българската ера при изчисляването на християнската година от годината 6374 от СС, посочена в изписания с гръцка писменост Балшински надпис с аргумента, че във всички български гръкоезични надписи е ползвана не Българската, а Цариградската ера с корекционна константа 5508. Този извод направих след преодоляването на много вътрешни противоречия и многобройни изчисления и проверки на исторически освидетелствани дати. Едно от меродавните доказателства за правилността на тази констатация е Наръшкия надпис, в който от Бога цесарят Симеон, служил си вече 11 години с кирило-методиевската писменост, е използвал гръцки език. В него е

записана дата, която освен посочения индикт, използва гръцката календарна система за изчисление на 6412 (6412-5508 = 904) г., като година на надписа, която е и според историческите сведения година на мирния договор между Византия и България от 904 г. от Р. Хр., с който са били уточнени новите граници между двете империи (12, с. 252).

4.0. Как да се разбира израза „покръстването на българите“?

Изход от затруднението да разберем израза „покръстване на българския народ“ е да се намери смисъла на свързано с промяната на верската догма на българите религиозно събитие в сочената в изворите година на „покръстването“. Самото фактическо покръстване на отделните поданици на един народ не би могло да бъде датирано, защото както вече се обоснова, това е продължителен процес. Изследователите не са осмислили същността на израза „Борис покръсти българите“, защото не са искали да го видят като резултат от събитие, твърде различно от съществуващата за това верско идеологическа доктрина, а може би и от механичните представи за покръстването.

От дадените обосновки за годишна дата на „покръстването на българите“ се разбира, че посочените в източниците две дати са пряко свързани с две значителни за българската история събития:

4.1. Събитието на 866 г.

През ноември 866 г. е даден ход за реализация на споразумение между папа Николай I и цесар Борис I за институционализиране и изграждане на Българска православна църква по образеца на Римската курия с пристигането на голяма група латински християнски църковници в Плиска начело с кардиналите Павел Портуенски и Формоза Популонски. Очевидно можем да направим естествения извод, че под израза „покръстване на българите“ древните са разбирали акта на утвърждаване на споразумението между папа Николай I и цесар Борис I за създаване на Българска християнска църква.

Този приоритет на Апостолическата църква е бил пренебрегван от Константинополската патриаршия от времето на Василий I, та до днес.

По силата на всичко изложено до тук имаме основания да формулираме в днешен смисъл горния факт с израза „Борис даде на българите православна църква през годината 6374“ или „българите получиха православна църква през годината етхъ бехти“, т.е. през ноември 866 г.

Смисълът на този израз може да се защити единствено чрез споразумение на българския владетел с предстоятеля на институция, каквато е била папската, която е в правото да легитимира християнска поместна църква.

4.2. Събитието на 869/870 г.

През 869 г. започва Осмият вселенски църковен събор. Можем основателно да допуснем, че източните патриарси под натиска на василевса са решили легализирането на Бпц още през 869 г, отричайки на дело реалният принос на Римската курия за създаването и изграждането на Бпц. Заедно с това е било постановено да бъде българската църква автономна и оглавена от архиепископ (2, с. 130).

По повод приключването на работата на събора в началото на февруари 870 г. василевсът Василий дава официална закуска на представителите на отпътувалите патриарси, на която се разиграва спектакъл, в процеса на който се обоснова принадлежността на Бпц към диоцеза на Константинополската патриаршия. С приемането на тази преориентация към водещата църква, представляващата Борис българска делегация е заплатила придобивките получени с решенията на събора.

След анализа на ползваните най-авторитетни извори следва да признаем, че преобладаващата част от тях определя да е била 866 г. - година на „покръстване на българите“, а не 869 г.

Може да се каже, че съборът е оценил степента на християнизация на българите като достатъчна, за да признае православната им църква. Нямам съмнение, че подобно решение е могло да бъде взето под диктата на василевса Василий само при положение, че цесарят Борис е обявил вече новата българска църква като официална за държавата и трона, че той се отметнал от единство с Апостолическата катедра и приема юрисдикцията на патриарха на византийската

църква. Това дава основание да се изрази историческата правда със съвременно звучене като: „българите получиха признание за своята православна църква от източните патриарси в година шест хиляди триста седемдесет и седма от Сътворението на света”, т.е. през 869 г. от Р.Хр.

Бих искал да подчертая, че посочената от архиепископ Теофилакт Охридски и В.Златарски 869 г. като година на „покръстването” на българите, не следва да се разбира като преминаване на българската църква от диоцеза на Римската в този на византийската църква, тъй като това се решава практически след завършването на събора през февруари 870 г.

5.0. Заключение

Фразите „Борис–Михаил покръсти българите” или „българите бяха покръстени” прикриват действителните събития, съдържащи се в изразите „Борис-Михаил даде на българите християнска църква” или „българите получиха своя православна църква”. Такова фактическо събитие добива за онези години юридическа стойност при наличие на документирано споразумение за създаването на поместна православна църква между предстоятеля на църквата-кръстителка и владетеля, който желае да присъедини държавата си към християнската цивилизация, както и на решение от протокол на достатъчно представителен църковен събор, което е имало същия резултат.

Актът, освидетелстващ формално първите стъпки на Бпц е приемът на латинските прелати и свещеници в Плиска през ноември 866 г, с което българският владетел е потвърдил волята си за осъществяване на споразумението, постигнато между папа Николай I и цесаря Борис, представляван от кавкан Петър, през същата година в Рим. С това споразумение страните изразяват волята си за изграждане на основите на българската църква и нейното официализиране, след като владетелят е обявил, че християнството е официална държавна религия на България. Естествено следствие от този акт е новата поместна църква да се развива и усъвършенства под покровителството на църквата - покръстителка, която в случая е Римската Апостолическа катедра.

Съществуващите остри противоречия между Византия и папския престол за привилегиата да присъединят българските християни в своя диоцез довеждат до пренебрегване на постигнатите в този смисъл успехи на Апостолическата църква в България от Константинопол. Поради това Осмият вселенски църковен събор оповестява решение през 869 г за автономна Българска православна църква, начело с архиепископ.

Създаването на Българската православна църква под юрисдикцията на Престола на св. Петър следва да се датира в 866 г., а приобщаването ѝ към диоцеза на Константинополската патриаршия, станало в началото на 870 г. – за религиозно овладяване на България от ромеите.

Ключови думи: покръстване, Борис, критерии, за, покръстване, 866

PS молба. Уважаеми читателю, както всеки друг автор, така и аз, бих желал и ще бъда благодарен да получа впечатленията Ви от прочетеното. Това може да се направи на адреса ми diamondsv@abv.bg

ЦИТИРАНИ АВТОРИ

1. История на българската държава и право. Извори 680-1877 г. Съставители П.Петров и Г. Петрова. С., 1996.
2. З л а т а р с к и, Васил. История на българската държава през средните векове. Т.1. ч.2. С.,2007.
3. Теофилакт Охридски. Житие на Климент Охридски.-В:ГИБИ. Т.IX, ч.II. С., 1994, 10 - 41.
4. Христоматия по старобългарска литература. Съставители Петър Динеков, Куьо Куев, Донка Петканова. С., 1978.
5. Б е ш е в л и е в, Веселин.Първобългарски надписи.С.,1979.
6. ЛИБИ. Т. II. С.,1960.
7. Н а ч е в, Венцислав, Никола Ферманджиев. Писахме да се знае. С. 1984.
8. Д и а м а н д и е в, Светослав. Дати на възцаряване на българските канове до Умор. Привързване на Българския циклов календар към Християнския ка-

- лендар. Ст. Загора, 2006.
9. Х р и с т о в а, Боряна, Д.Караджова, Е. Узунова. Бележки на българските книжовници X-XVIII век. Т. 1 X-XV век, С.,2003.
 10. К у е в, Куьо. Черноризец Храбър. С.,1967.
 11. Паисий Хилендарски. История славеноболгарская. С., 1998.
 12. История на българите. Под редакцията на Георги Бакалов. С.,2003
 13. Д и а м а н д и е в, Светослав. Защита на българската писменост от преди 870 г. Ст.Загора, 2013.
 14. Х о м а т и а н, Димитър. Кратко житие на Климент Охридски. Стара българска литература. Том четвърти. Житиеписни творби. Съставителство и редакция Климентина Иванова.С.,1986.
 15. Б е ш е в л и е в,Веселин. Прабългарски епиграфски паметници. С.,1981.
 16. Б а к а л о в, Георги. Средновековният български владетел. (Титулатура и инсигнии).С.,1995.
 17. ГИБИ. Т. IV,С.1961.